

Bahailiğin Yerel Yansımaları Üzerine Bir Çalışma

Kitap Adı: **Tarihi-Dini Boyutuyla Bahailik (Konya Örneği)**

Yazar: **Prof. Dr. Mustafa Sami Baybal**

Yayınevi: **Literatürk Academia**

Baskı Yılı: **2023**

Sayfa Sayısı: **200**

ISBN: **978-625-694-913-3**

Halil Çiftçi¹

Atıf / Citation: Çiftçi, H. (2025). Bahailiğin Yerel Yansımaları Üzerine Bir Çalışma. *Konya Araştırmaları Dergisi*, 2, 129-132. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17956446>

¹ Doktora Öğrencisi / *Ph.D. Student*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya / Türkiye, ORCID: 0000-0002-9842-3292, E-mail: hc.halil.ciftci@gmail.com.

Konya ilahiyat camiasının mümtaz şahsiyetlerinden, dinler tarihçileri arasında saygın bir yer edinerek yakın zamanda emekli olan Prof. Dr. Mustafa Sami Baybal'ın kaleme aldığı *Tarihi-Dini Boyutuyla Bahailik (Konya Örneği)* adlı kitapta, Bahailik hakkında detaylı ve kapsamlı bir inceleme sunulmaktadır. Çalışmada mümkün olduğunca tarafsız ve önyargısız bir bakış açısıyla konuya yaklaşıldığı ve deskriptif bir metot kullanılarak Bahailiğin detaylı bir şekilde ele alındığı belirtilmektedir. Deskriptif (betimleyici) yöntemin tercih edilmesinin temel nedeni, konunun doğası gereği normatif değil analitik bir yaklaşım gerektirmesidir. Deskriptif yöntem, nesnellik ve tarafsızlık hedefi açısından yerinde bir seçimdir; ancak yöntemin doğası gereği çalışma eleştirel, karşılaştırmalı veya sosyolojik çözümleme bakımından eksik kalmıştır. Bu nedenle, ilerleyen araştırmalarda deskriptif çerçevenin, yorumsamacı (hermeneutik) veya sosyolojik bir yaklaşımla desteklenmesi, Bahailiğin Türkiye bağlamındaki dinamiklerini daha derinlikli biçimde anlamayı mümkün kılacaktır. Araştırmada hem yazılı kaynaklardan hem de Konya'daki Bahailerle yapılan birebir görüşmelerden faydalanılmıştır. Türkiye'de Bahailik üzerine yapılan çalışmalar arasında ilk sistematik yerel saha örneğini sunması bakımından benzersiz bir değere sahiptir. Ancak bu benzersizliği, yalnızca ampirik veri sunumu düzeyindedir; teorik ve yorumlayıcı derinlik açısından literatürde hâlâ geliştirilmeye açık bir alan bırakmaktadır.

Konya, hem İslamî-mistik kimliği güçlü bir şehir olması hem de modernleşme sürecinde dinsel çeşitlilikle sınırlı temaslar kuran bir sosyokültürel yapıya sahip olması nedeniyle özgün bir örnektir. Çalışmanın Konya sahasında yapılması; Mevlevîliğin, tasavvufi geleneğin ve İslami kimliğin baskın olduğu ortamda Bahailiğin nasıl algılandığını görmek, bu inancın toplumsal kabul sorunlarını anlamak için uygun bir laboratuvar niteliğindedir. Konya'daki Bahai topluluğunun sayıca az ama örgütlü oluşu, dinî azınlıkların yerel düzeyde nasıl varlık gösterdiğine dair değerli ipuçları sunduğu için bu durum yerel din sosyolojisine katkıdır. Türkiye'de Bahailik üzerine daha önce yapılmış çalışmalar çoğunlukla doktrinel karşılaştırmalarla sınırlı olmuştur. Baybal'ın bu eseri ise yerel saha verisini tarihsel ve teolojik bağlamla birleştiren ilk örneklerden biri olması bakımından bu literatürdeki boşluğu doldurmaktadır.

Kitapta, Bahailiğin tarihsel arka planına odaklanılarak, bu dinî hareketin doğuşunu ve gelişimini etkileyen önemli faktörler ele alınmaktadır. Özellikle Bahailiğin temellerini atan Babilik hareketine ve bu hareketin öncüsü olan Seyyid Ali Muhammed'in (Bab) hayatına ve öğretilerine yer verilmektedir. Birinci bölümde *Bahailiğin Gelişmesi ve Osmanlı Dönemi'nde Bahailer* başlığı altında, Bahauullah dönemine ve bu süreçte Osmanlı yönetimiyle olan ilişkilere odaklanılmaktadır. Osmanlı arşiv belgeleri kullanılarak, Bahailiğin Osmanlı topraklarındaki konumu ve bu dönemde yaşanan önemli gelişmeler detaylı bir şekilde incelenmektedir. İkinci bölümde Bahailiğin temel inanç ve ibadet esasları ele alınmaktadır. Tanrı anlayışı, peygamberlik görüşü, ahiret inancı, namaz, oruç, zekât ve hac gibi konular detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Ayrıca Bahailikteki diğer dinî hükümlere de yer verilerek, evlilik, boşanma, miras, çalışma, yasaklar gibi konulardaki hükümler ve uygulamalar incelenmektedir. *Bahailiğin Türkiye'deki Faaliyetleri ve Türk Bahailer* başlıklı üçüncü bölümde, Bahailiğin Türkiye'deki tarihine, örgütlenmesine ve faaliyetlerine odaklanılmaktadır. Özellikle Konya'daki Bahailerle yapılan görüşmelere dayanarak, onların inançları, uygulamaları ve toplumsal yaşamdaki konumları ele alınmaktadır. Ayrıca Türk Yargıtay'ının Bahailiğe dair görüşleri ve aldığı kararlar da analiz edilmektedir. Çalışmada hem Bahai kaynakları (Kitab-ı Akdes, İkan Kitabı, Saklı Sözler, Yedi Vadi ve Dört Vadi vb.) hem de İslami kaynaklar kullanılarak konuya farklı bakış açılarından yaklaşılmaktadır. Osmanlı arşiv belgelerine başvurularak, Bahailiğin Osmanlı dönemindeki konumu ve yaşanan önemli olaylar hakkında detaylı bilgiler sunulmaktadır. Kullanılan kaynak türleri bakımından oldukça dengeli bir kompozisyona sahiptir. Bu durum, konunun farklı inanç perspektiflerinden ele alınmasına imkân tanımaktadır. Dolayısıyla kaynak seçimi ilk bakışta metodolojik olarak yeterli görünmektedir. Ancak, kaynak çeşitliliği kadar önemli olan şey, bu kaynakların ele alınma biçimidir. Baybal'ın yaklaşımı çoğu zaman aktarımı önceleyen, yorumlamayı ikinci plana atan bir çizgidedir. Yani kaynaklar arasında karşılaştırmalı veya eleştirel bir analiz değil, daha çok tanıtıcı bir derleme görülmektedir.

Konya'daki Bahailerle yapılan görüşmeler ve saha çalışmaları, Bahailiğin Türkiye'deki yerel düzeydeki yansımalarını anlamak açısından önemli bir katkı sağlamaktadır. Bahailiğin söylemleri ve iddiaları üzerine farklı algılar ve eleştirel yorumlar da sunularak konuya objektif bir şekilde yaklaşılmakta, dengeleyici bir bakış geliştirilmektedir. Bu durum çalışmanın nesnel yönünü güçlendirmektedir. Neticede *Tarihi-Dini Boyutuyla Bahailik (Konya Örneği)* adlı kitap, Bahailik üzerine genel bir çerçeve arayan araştırmacılar için yararlı bir başvuru metni olarak değerlendirilebilir. Yazarın tarafsız ve akademik yaklaşımı, konunun hem olumlu hem de olumsuz yönlerini ele alması, Bahailiğe dair kapsamlı bir bilgi derlemesi sunduğunu göstermektedir. İslam Ansiklopedisi maddelerine bakıldığında, tezler incelendiğinde Türkiye'de Bahailiğin genellikle şu üç eksen üzerinden incelendiği söylenebilir: 1) Teolojik/mezhepsel analizlerle Bahailiğin İslam içindeki veya dışındaki konumu tartışılmaktadır. 2) Tarihsel yaklaşımlarla Bahailiğin İran ve Osmanlı'daki tarihsel gelişimi üzerinde durulmaktadır. 3) Dış kaynak temelli incelemelerle çoğu araştırma, Bahai kaynaklarının tercümelerine ve Batı merkezli literatüre dayanmaktadır. Bu çalışmaların ortak özelliği, saha verisinden büyük ölçüde yoksun olmalarıdır. Baybal'ın çalışması, bu noktada belirgin biçimde ayrılmaktadır. Yazar, Konya'daki Bahai topluluğuyla doğrudan görüşmeler gerçekleştirmiş, yerel düzeyde inanç pratikleri, toplumsal ilişkiler ve kültürel yansımalar üzerine birincil veri toplamıştır. Dolayısıyla kitap, Bahailiğin Türkiye'deki yerel tezahürlerine dair ilk sistematik alan araştırmalarından biridir.

1960'lı yıllarda Yargıtay'ın aldığı bir karar neticesinde Bahailiğin Türkiye'de bir din olarak kabul görmediği belirtilmektedir. Bu karara dair daha fazla detay verilmemiş olsa da, bu bilgi, Yargıtay'ın Bahailiği İslam'dan bağımsız bir din olarak tanımadığını göstermektedir. Bu durumun, Bahailiğin Türkiye'deki hukuki statüsünü ve toplumsal konumunu etkilemiş olması muhtemeldir.

Kaynaklarda yer alan diğer bilgilerden de anlaşılacağı üzere, Bahailik, hem İslami kaynaklarda hem de bazı akademik çalışmalarda, İslam'dan ayrı bir din olarak değil, İslam'ın bir mezhebi veya bir tarikatı olarak değerlendirilmektedir. Bu bakış açısının, Yargıtay'ın kararını etkilemiş olabileceği düşünülebilir. Sonuç olarak, kaynaklardan Yargıtay'ın Bahailik hakkında hangi gerekçelerle böyle bir karar aldığını ve bu kararın içeriğini tam olarak anlamak mümkün değildir. Yargıtay'ın Bahailik hakkındaki kararları hakkında daha detaylı bilgi edinmek için, hukuki kaynaklara ve Yargıtay kararlarına başvurmak gerekmektedir.

Tarihi-Dini Boyutuyla Bahailik (Konya Örneği) kitabında, Konya'daki Bahailerin faaliyetleri hakkında doğrudan bir liste bulunmamakla birlikte, yazarın Konya'daki Bahailerle yaptığı görüşmelerden ve gözlemlerinden edindiği bilgiler ışığında bazı faaliyetlere değinilmektedir.

Çocuk Eğitimi: Konya'daki Bahailer, 6 yaşından itibaren çocuklara ahlak, erdem ve dinlerle ilgili hikâyelerin öğretildiği özel sınıflar düzenlemektedir. Bu sınıflar, Bahailerin çocuk eğitimine verdiği önemi ve çocukların manevi gelişimine katkıda bulunma amacını göstermektedir.

Gençlik Eğitimi: 12-15 yaş arası gençler için "yeni genç eğitimi" adı verilen programlar düzenlenmektedir. Bu programlarda toplumsal projeler yapılarak gençlerin topluma nasıl faydalı olabilecekleri, matematik gibi derslere manevi bakış açısının nasıl katılabileceği ve toplumun manevi olarak nasıl geliştirilebileceği konuları üzerinde durulmaktadır.

Ev Ziyaretleri: Konya'daki Bahailer, toplumun birbirini tanınması amacıyla haftada bir ev ziyaretleri gerçekleştirmektedir. Bu ziyaretler, Bahailerin toplumsal dayanışmaya ve birlik ruhuna verdiği önemi göstermektedir.

Toplantı ve Ziyafetler: Kitapta, yazarın Konya'daki bir Bahai ailesinin evinde düzenlenen bir ziyafette bulunduğu ve bu ziyafette çeşitli Bahai dualarının okunduğu, piyano çalındığı, çocukların tiyatral gösteriler sergilediği ve çay-pasta ikramıyla sohbet edildiği belirtilmektedir.

Sosyal ve Kültürel Faaliyetler: Kaynaklarda Konya'daki Bahailerin sosyal ve kültürel faaliyetlerine dair doğrudan bilgi verilmese de, Türkiye genelindeki Bahailerin, müstakil veya yurtdışındaki teşkilatlarla koordineli olarak yürüttükleri sosyal ve kültürel faaliyetleri kamuoyuna yansıttıkları belirtilmektedir.

Milli Ruhani Mahfil'in Çalışmaları: Milli Ruhani Mahfil, Konya'daki Bahailer de dâhil olmak üzere Türkiye genelindeki Bahailere eğitim ve rehberlik sağlamaktadır. Ayrıca, Milli Ruhani Mahfil'in Türkiye'de Bahai olmayan birçok çocuğun eğitimine destek verdiği bilgisi de kaynaklarda yer almaktadır.

Kaynaklarda, Konya'da Bahailerin toplum tarafından ne ölçüde kabul gördüğüne dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak bazı ipuçları ve çıkarımlar yapmak mümkündür. Yazarın Konya'daki Bahailerle yaptığı görüşmelerde, onların toplum tarafından dışlanma veya baskı görme endişesi taşıdıkları anlaşılmaktadır. Örneğin bazı Bahailer, güvenlik kaygısı nedeniyle kitapta isimlerinin yer almamasını istemişlerdir. Bu durum, Bahailerin Konya toplumunda tam anlamıyla kabul görmediklerini ve hâlâ bazı önyargılarla karşılaşabileceklerini düşündürebilir. Kitapta, Konya Bahaisi olan bir katılımcının, Bahailiği ilk duyduğunda şaşırđıđı ve hatta gereksiz bulunduğu belirtilmektedir. Bu ifade, Konya'da Bahailiğin yaygın bir inanç olmadığını ve toplumun çoğunluğu tarafından bilinmediğini göstermektedir. Konya Bahaisi olan bir diğer katılımcının belirttiğine göre, 1955-1965 yılları arasında Konya'da 35-40 Bahai yaşadığı ve bunların arasında 6-7 ailenin İranlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgi, Konya'daki Bahai nüfusunun geçmişte de az olduğunu ve çoğunlukla göçmenlerden oluştuğunu göstermektedir. Toplumun çoğunluğu Bahailik hakkında bilgi sahibi olmasa ve haklarında bazı önyargılar söz konusu olsa da kitapta yer alan bazı ifadeler, Konya'daki Bahailerin toplumsal hayata katılmaya ve diğer insanlarla iyi ilişkiler

kurmaya çalıştıklarını göstermektedir. Örneğin bir Konya Bahaisi, evine dünyanın her yerinden misafir geldiğini ve Bahailerin tüm insanlara yardım etmeyi kendilerine farz kıldığını belirtmektedir. Sonuç olarak, Konya'da Bahailerin toplumsal kabul görme durumu karmaşık ve çok yönlü bir konudur. Bu konuda daha kesin bir yargıya varabilmek için daha kapsamlı sosyolojik araştırmalara ihtiyaç vardır.

İntihal / Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış, bir editör ve bir hakem incelemesinden geçmiştir. / *This article has been scanned via a plagiarism software, reviewed by one editor and one reviewer.*

Değerlendirme / Review: Bir iç (kitap editörü) değerlendirme, bir dış (hakem) değerlendirme / *One internal (book editor) review, an external (reviewer) review.*

Etik Beyan / Ethical Declaration: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. / *Ethical principles were followed during the preparation of this study.*

Etik Bildirim / Complaints: info@konyadergisi.net

Beznerlik Taraması / Similarity Check: iThenticate

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / *The author declares that there is no conflict of interest.*

Finansman / Grant Support: Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / *No funds, grants or other support was received.*

Kaynaklar / References

Baykal, M. S. (2023). *Tarihi-Dini Boyutuyla Bahailik (Konya Örneği)*. Literatürk Academia.